

# ספר מצות משה קיצור ספר חרדים

מנין המצות  
ליום ראשון

פרק א.

מצות עשה מן התורה התלויות בלב.

(א) שיאמין שיש אלקי שהמציא כל הנמצאות מן האין המוחלט ומשגיה ומושל בהם כרצונו כדכתיב אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך ר"ל שאני משגיה והראיה שהוצאתיך כו': (ב) אלקי הזה הוא יחיד בלי שום שיתוף שיאמר שמע ישראל כו' ה' אחד וענין האמונה בב' מצות אלו שיקבע האדם בלבו דבר זה שהוא אמת ואפילו יאמרו להורגו אם לא יוציא מפיו או אפי' להרכין בראשו שח"ו יש עוד אלוקי יהרג ואל יעבור: (ג) השם מנכבד והנורא הזה מצוה ליראה אותו שנאמר את ה' אלקיך תירא והיראה הוא מב' פנים. א' מחמת יראת העונש ואף שאין זה עיקר היראה מ"מ הלואי שתהיה יראה זו על פנינו כל ימינו שלא נחטא. והב' מי שזכה לו אשרי לו דהיינו שירא מלפני רוממותו יתברך שהוא מלך גדול בכל העולמות וזהו יראת הרוממות: (ד) מכלל היראה שלא להוציא שם שמים מפיו אלא במורא הלב ובכונה רצויה ולצורך גדול ולא לבטלה. והמוציא שם שמים לבטלה ביטל מצות יראה וירגיל אדם עצמו שלא להזכיר אפילו בשאר לשונות אלא כשירצה להזכירו יאמר העליון (בל"א דער אויברשטר \*): (ה) מצות עשה מן התורה לאהוב את ה' שנאמר ואהבת את ה' שמחמת אהבתו יתברך לא ישים לב על שאר עניינים רק שחושק ויש לו געגועין תמיד לעבוד אותו ומכלל מצוה זו לומר

(\*) או: רבנו של עולם. הקדוש ברוך הוא. (המז"ל)

לפניו דברי שבחות ותהלות ומכלל מצוה זו שלא להשתמש מתענוגי  
 העולם הזה אלא מה שצריך לקיום גופו ופרנסתו ותיכף כשיש לו  
 פנאי יפנה עצמו ומחשבתו לעבודת הבורא יתברך שמו. ומכלל מצוה  
 זו שידרוש לאחרים תורה ודברי כבושין כדי שיביא אהבתו בלבם  
 דלשון ואהבת הוא פועל יוצא שתאהב אותו על אחרים: (ו) מצות  
 עשה מן התורה שיהיה מחשבתו דבוקה תמיד בו יתברך וכמו שנאמר  
 ובו תדבק ונאמר לאהבה אתו ולדבקה בו ועל זה אמר שלמה בכל  
 דרכיך דעהו שאפילו מה שיאכל וישתה וישן יהיה מחשבתו כדי  
 שיהיה בריא וחזק לעבודתו והתשמיש יהיה לקיים מצותו. וכן אפילו  
 כשילך לפרנסה יהיה תמיד מחשבתו שהוא עוסק בשביל שירויח  
 לפרנס אותו ובני ביתו כדי שיהיה בריא לעבודתו: (ז) מכלל מצוה  
 ובו תדבק קבלו חכמנו זכרונם לברכה שבכללה לדבק עצמו בתלמיד  
 חכם ובעובדי ה' וישתדל לישא בת תלמיד חכם וישא לתלמיד חכם  
 וכן כל מעשיו שיכול לעשות בהתחברות תלמיד חכם. ובכללו לירא  
 מפני תלמיד חכם כדכתיב את ה' אלקיך תירא. וקבלו חכמינו ז"ל  
 דאתי לרבות תלמיד חכם וכן לאהוב תלמיד חכם כבניו מדכתיב  
 ואהבת את ה' בא לרבות תלמידי חכמים: (ח) ובעבור לחזק מצות  
 אלו בלב כל ישראל בא המצוה לקרות קריאת שמע בכל יום ערב  
 ובוקר כדי לקבל עלינו ב' פעמים בכל יום עול מלכות שמים ולכן  
 לא סגי כשיקרא בפה אלא שצריך לכוין פירוש המלות בפסוק שמע  
 ישראל כו' ואם לאו לא יצא דמאי מהני דבור פה אם אינו בלב  
 שלם: (ט) בקריאת שמע כשיאמר בכל נפשך ובכל מאודך יכוין  
 לקיים עוד מצות עשה מן התורה לקדש השם אם יאנסוהו לעבור על  
 אחת משלש מצות החמורות והן עבודה זרה גלוי עריות שפיכות  
 דמים אפילו בצנעה או על אחד משאר לא תעשה ויכוין העכו"ם  
 להעביר אותו על הדת ויהיה בפרהסיא בפני עשרה ישראלים או  
 בשעת השמד כשיאנסוהו לעבור אפילו על מנהג ישראל ימסור עצמו  
 למיתת אכזריות ולא יעבור. ועל זאת נאמר ונקדשתי בתוך בני  
 ישראל: (י) להרבה פוסקים מצות עשה מן התורה להתפלל בכל יום  
 בכונת הלב שנא' ואותו תעבדו וכתיב ולעבדו בכל לבבכם ואמרו

חכמינו זכרונם לברכה איזה עבודה שהיא בלב זו תפלה והמתפלל  
 בלא כונה ופשיטא כשלא התפלל כלל ביטל עשה זו ועונשו חמור ולכן  
 כתבנו בהלכות תפלה שראוי לכל איש שאחר תפלת שמונה עשרה  
 יתפלל תפלה קצרה מה שהוא צריך ויהיה בלב שלם כדי לקיים  
 מצוה זו, נראה לי דלכולי עלמא על כל פנים העושה אזיה מצוה מן  
 המצוות בלא כונה ביטל עשה זו שהרי לכולי עלמא נאמר מקרא זה  
 על כל המצוות ואף למאן דאמר מצוות אינן צריכות כונה היינו שעל  
 כל פנים יוצא ידי המצוה ומכל מקום עבר על עשה זו: (יא) מצוות  
 עשה מן התורה להדמות אליו יתברך שנאמר והלכת בדרכיו וקבלו  
 חכמינו ז"ל דרוצה לומר מה הוא רחום אף אתה רחום וזה הוא שאמר  
 יתברך על אברהם אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך  
 ה', וכן כל הכנויים שמכנים בו להקב"ה יראה האדם שגם הוא יהי' בו  
 מדה זו: (יב) מצוות עשה לירא מן המקדש ובכללם בתי כנסיות ובתי  
 מדרשות שהם נקראים מקדש מעט לישוב בו במורא ובכבוד ראש  
 ולא ינהג בהם קלות ראש ושיחה בטילה: (יג) מ"ע כשיבא לאדם איזה  
 ספק איסור וכל שכן ודאי איסור לפרוש ממנו וזהו שנאמר ובחרת  
 בחיים שהרי אפילו בדרכי העולם בוחר לנפשו הדרך היותר משומר  
 ובטוח מכל נזק: (יד) מצוות עשה שיהיה האדם תמים עם ה' כמו  
 שכתוב תמים תהיה עם ה' אלקיך והשואל בחזוי כוכבים וכיוצא בזה  
 ביטל מצוות עשה זו אלא יבטח בה' כי הוא מפר אותותם וישים  
 כל בטחונו בה': (טו) מצוות עשה להתבונן בגדולתו יתברך שנאמר  
 וידעת היום כו' כי ה' הוא האלקים וכתוב שאו מרום עיניכם וראו  
 מי ברא אלה: (טז) מצוות עשה לזכור תמיד זכרון חסדיו אשר עשה  
 עם אבותינו כמה שכתוב וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך כו',  
 ויאכילך את המן שמלתך לא בלתי מעליך וכל שכן שמחויב כל אדם  
 לזכור החסדים שעושה תמיד עם כלל ישראל וכל שכן מה שעושה  
 עמו מיום הוולדו: (יז) מצוות עשה לירא מאביו ואמו כמה שכתוב  
 איש אמו ואביו תיראו וכן לכבד אותם וכבר בארנו כל פרטי דיניהם  
 בחכמת אדם בהלכת כבוד אב ואם וכן חייב לכבד אחיו הגדול ואשת  
 אביו ואבי אמו וחמיו וחמותו וכן לכבד כל יראי ה' כמה שכתוב ואת



יראי ה' יכבד : (יח) וכן חייב לאהוב כל איש מישראל כמה שכתוב ואהבת לרעך כמוך לפיכך צריך לספר בשבתו ולחוס על ממנו כמו שהוא חס על ממון עצמו ועל כבוד עצמו ויהיה שמח בטובתו ומיצר בצרתו והמתכבד בקלון חבריו אעפ"י שאין חבריו שם ולא הגיע לו בושט אלא ערך מעשיו הטובים וחכמתו נגד מעשה וחכמת חבריו כדי שיראה מתוכו שהוא מכובד וחבירו בזוי אין לו חלק לעולם הבא : (יט) מצות עשה לדון כל סתם אדם מישראל שאינו מוחזק ברשע ידון כל מעשיו לכף זכות כדכתיב בצדק תשפוט עמיתך : (כ) לאהוב את הגר כדכתיב ואהבתם את הגר : (כא) מצות עשה להצדיק הדין על המאורע בין בגופו בין בבניו ובין בממונו שנאמר וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו ד' אלקיך מייסרך ויקבע זה בלבבו ולא יצדיק נפשו מאלקים וכל שכן שלא יתלה הדבר במקרה כי אז כמסיר השגחתו ממנו ואז ילך עמו השם יתברך גם כן בחמת קרי כמו שנאמר ואם תלכו עמי קרי כו' וזה הוא מכלל מצות עשה ואהבת את ה' וכו' ובכל מאורך ואמרו חז"ל בכל מדה ומדה שמודד לך הוה מודה לו במאד מאד : (כב) מ"ע שיקבל אדם דברי המוכיח דכ' ומלתם את ערלת לבבכם ולא מבעי שלא ישנאהו אלא אדרבה יאהבנו כמו שנא' הוכח להכם ויאהבך : (כג) מצות עשה שישוב החוטא מחטאו שנאמר ושבתי עד ה' ועיקר התשובה הוא בלב שיתחרט חרטה גדולה ויסכים הסכמה חזקה שלא יחטא עוד עד יום מותו : (כד) מצות עשה שישים האדם על לבו לקבל עליו עול מצותיו כמה שכתוב ושמתם את דברי אלה על לבבכם וזה יכולין כל אדם בשעת קריאת שמע : (כה) עוד באומרו וקשרתם לאות יכוין האדם שהוא עבד נרצה להקב"ה ולא ימרוד בו ולזה נתן הקדוש ברוך הוא אות ברית בבשרו ואות תפלין בזרועו ובראשו וציצית בבגדו כדרך המלכים שנותנים חותמיהם על עבדיהם : (כו) מצוה שישים האדם על לבו דבור מרים וענשה על שספרה לשון הרע לקתה בצרעת דכתיב וזכור את אשר עשה ה' למרים וסמוך ליה השמר בנגע צרעת : (כז) שיהיה המקום שמהרהר שם דברי תורה נקי מכל טינוף שנאמר ושבתי וכסית צאתך כו' כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך והיה מחניך קדוש : (כח) מצות עשה שיהיה תקוע בלבו השנאה

על עמלק עד שאם יהיה באפשרי להרוג אותו ולאבד זכרו בזמן  
שיד ישראל תקיפה לא יתשל מזה שנאמר זכור את אשר עשה לך  
עמלק כו' אל תשכח:

### פרק ב'

מצות לא תעשה התלויות בלב.

(א) שלא יעלה על לב שיש אלקי זולת הבורא יתברך שמו שנאמר  
לא יהיה לך כו' : (ב) שלא יתאוה בלב להשיג ולקנות מכל  
מה ששייך לחבירו בין קרקעות או מטלטלין וכל שכן אשתו אפילו  
בדרך היתר היינו שיגרשנה בעלה והוא ישאנה וכיון שגמר והסכים  
בלבו להשתדל בכל עוז לקנותו תיכף עובר על לא תתאוה דאין תאוה  
אלא בלב ועל זה נאמר לא תתאוה אשת רעך כו' ולאחר שהרבה  
עליו רעים או ריבה לו מעות עד שנתרצה לו הרי זה עובר על  
לאו דלא תחמוד ולכן אסור להפציר בחבירו למכור לו דבר אלא אם  
כן שזה רוצה למכרו : (ג) שלא להתגאות שנאמר פן תאכל ושבעת  
ורם לבבך וכל מקום שנאמר פן הוא לא תעשה ועוד נלמד לזה לאו  
מדכתיב השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וכל המתגאה בודאי שוכח  
את ה' שאילו היה זוכרו היה קובע בנפשו מדת היראה והצניעות  
והענוה. ועוד שהוא נלמד בקל וחומר ממלך שהרי אפילו בו כתיב ולא  
ירום לבבו כ"ש להדיוט ולכן אמרו חכמינו ז"ל כל המתגאה כאלו  
עובד עבודה זרה : (ד) שלא לכעוס ועל זה נאמר לא יהיה בך אל זר  
והרי זה כאלו עובד עבודה זרה ועוד אמרו בזוהר שעל זה נאמר  
אלהי מסכה לא תעשה לך כו' שלא תעשה את עצמך למסכה שעל  
ידי הכעס נעקר ממנו חס ושלום הנשמה הקדושה ושורה במקומה  
רוח הטומאה : (ה) שלא לנסות את ה' שלא יאמר אעשה מעשים  
טובים ואראה אבו יגיע לי מזה טובה שנאמר לא תנסו את ה' רק  
במעשר שרי לנסות בשביל שיתעשר שנאמר והביאו את המעשר  
כו' ובחנוני נא בזאת : (ו) אסור לשנוא אחד מישראל שנאמר לא  
תשנא את אחיך בלבבך וכל שלא דבר עמו ג' ימים מחמת שנאה



עובר על לאו זה אבל אם רואה בחבירו שעובר עבירה ואינו מקבל תוכחה מותר לשנאותו ומצוה לשנאותו כדכתיב הלא משנאיך ה' אשנא: (ז) שלא לנקום ולנטור שנאמר לא תקום ולא תטור איזה היא נקימה אמר לו שאל לי חפץ פלוני ואמר לו איני משאילך כמו שאתה לא השאלתני את דבר פלוני שבקשתי ממך. ואיזו היא נטירה אמר לו אף על פי שאתה לא השאלתי אין אני כמותך אלא אף על פי כן אני משאילך ואין העונש על הדבור אלא על נטירה רק צריך שימחה הדבר מלבו לגמרי כאלו לא חטא כנגדו: (ח) שלא לפנות אחרי ע"ז במחשבה ושלא להרהר בה ולא ידבר מדבריה שנאמר אל תפנו אל האילים: (ט) שלא לגור מן המייראים את ישראל על אמונת ה' שנאמר בזדון דבר הנביא לא תגור ממנו והוא הדין בכל אדם המיירא לעבור אלא צריך שיאמץ לבו באמונתו: (י) שלא להאמין ולקבל למי שמדבר לשון הרע על חבירו שנאמר לא תשא שמע שוא ומכל מקום למיחש מבעי שאם יאמר לך אדם פלוני מבקש להרע לך אף על פי שאסור להאמינו ולשנוא את חבירו מכל מקום יחוש שמא אמת הדבר וישמור עצמו ממנו ובכלל האזהרה שאם הוא דיין ושגג ושמע דברי אחד מבעלי דינים קודם שבא חבירו שירחיק הדבר מלבו ולא יאמין לו כלל לדבריו עד שיטענו שניהם לפניו: (יא) שלא יחזיק אדם בעיניו שהוא צדיק שנאמר אל תאמר בלבבך בצדקתי ואף אם רואה שמצליח בכל דבר יתלה שהוא בזכות אבותיו או ידאג שמא חס ושלום כל צדקותיו לא לרצון לפני ה' ולכן משפיע לו טובה בעולם הזה: (יב) שלא לשנוא המוכיח אותו לשוב ואדרבא יקבל דבריו שנאמר וערפכם לא תקשו (יג) שלא יהיה אכזר על העניים ואביונים שנאמר לא תקפוץ את ירך ואפילו אם יתן אלא שלבו יהיה אכזר על העני ע"ז נאמר ולא תאמץ לבבך אלא צריך שיתן ברחמנות: (יד) שלא יהיה צר עין אלא כל מה שנותן יתן בנדיבות וטוב לב שנאמר ולא ירע לבבך בתתך לו: (טו) שלא לחשוב לעשות עבירה שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם כו': (טז) שלא יהרהר הרהורים רעים שעל ידי זה יבא לידי טומאה בלילה שנאמר ונשמרת מכל דבר רע ובכל מקום שנאמר השמר הוא לא

תעשה: (יז) שלא יתייחס האדם מן הרחמים והתפלה אפילו יראה האדם צרה קרובה אלא יקוה לישועת ה' שנאמר כי תאמר בלבבך רבים הגוים כו' לא תירא מהם: (יח) שלא יכיר פנים למי שבא לפניו למשפט מפני מורא שישנא אותך או שיירע לך שנאמר לא תגורו מפני איש ובכלל זה שלא יכיר ויירא משום דבר ולמנוע מן המצוה מחמת יראת איש: (יט) שלא לחבב דבר ממנהגי העכו"ם ולספר בשבחו שדבר זה גורם לדבק ולהתחבר עמו וללמוד ממעשיו שנאמר לא תחנם וקבלו חכמינו שרצה לומר לא יהיה להם חן בעיניך: (כ) שלא לאהוב את המסית בין יהודי או גוי המסית אותו לעבור על רצון הבורא שנא' גבי מסית לא תאבה ולא תשמע לו וקבלו חכמינו ז"ל שרצה לומר לא תאהבו: (כא) שלא לרחם ולחמול על המחטיאים והמשילים בני אדם שנאמר גבי מסית לא תחוס עיניך ולא תחמול ואמרו חכמינו ז"ל כל הנעשה רחמן על האכזרים סוף נעשה אכזר על הרחמנים: (כב) שלא לחון את מי שמחוייב להלקותו או לעונשו שלא יאמר שמא בשגגה בא לידו ועל זה נאמר וקצותה את כפה לא תחוס עיניך: (כג) שלא נמנע מלהלוות לעני מיראתו שמא לא יחזור לו שנאמר השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השמטה ורעה עיניך באחיך האביון ר"ל דבשלמא לעשיר לא ימנע מלהלוות אף על פי שקרבה שמטה דמסתמא יחזור לו ואף על פי שיאמר לו משמט אני יאמר לו אף על פי כן כדאיתא בגמרא אבל האביון כשיאמר לו משמט אני מסתמא ילך לדרכו:

#### פרק ג.

מצות עשה ולא תעשה מדרבנן התלויות בלב.

(א) לעולם יהא אדם ערום ביראה ויעשה תחבולות נגד היצר הרע שנאמר כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ואין מלחמה גדולה כמו מלחמת היצר הרע ואם רואה שיצרו מפתה אותו יגביר עליו היצר טוב שנאמר "רגזו ואל תחטאו": (ב) שלא ישכח חורבן בית קדשינו בכל דבר שמחה ועל שלחנו שנאמר אם



אשכחך ירושלים כו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי :  
 (ג) אין עומדין להתפלל לא מתוך קלות ראש שנאמר וגילו ברעדה  
 ואמחו"ל בכ"מ שיש שם גילה שם תהא רעדה וכל שכן בשעת שמחתו  
 תהיה יראת ה' על פניו שלא יחטא : (ד) שיהיה שמה תמיד בשעת  
 עשייתו המצות שנאמר עבדו את ה' בשמחה : (ה) שיהיה אדם נבזה  
 בעיניו וכבוד ליראי ה' כמה שכתוב נבזה בעיניו גמאס ואת יראי  
 ה' יכבד : (ו) שיהיה שפל רוח בפני כל אדם : (ז) לא יוציא דבר  
 מפיו עד שיחשוב מקודם מה שידבר כמו שכתוב לב צדיק יגה  
 לענות : (ח) שיהיה כל מעשיו בין אכילה ושתייה ושינה ומשא ומתן  
 ודבורו ועסקיו עם אשתו הכל לשם שמים כמה שכתוב בכל דרכיך  
 דעהו וחז"ל אמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים : (ט) לעולם  
 יהיה דעתו של אדם מעורבת בין הבריות אך לא כמו  
 שחושבים ההמון שכאשר ישב בין בני אדם המדברים דברים בטלים  
 וכיוצא בו גם הוא יעשה כמותן אלא שלא יהיה עצב בין השמחים  
 ולא שמת בין האבלים ויהיה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות וזהו  
 שאמרו במשנה מעט שיחה מעט שחוק ולא אסר הכל אלא הריבוי :  
 (י) יהיה אדם אוהב שכניו ומקרב קרובים ולגמול עמהם חסד יותר  
 מלשאר אדם ועליו נאמר אז תקרא וה' יענה : (יא) יחזיק טובה  
 למטיב לו אפילו מעט ידמה בעינו שהוא הרבה ואם רגיל להטיב  
 עמו ופעם אחת לא הטיב לו לא יכעוס על זה ואל יהיה כפוי טובה  
 ואמרו הכופר בטובתו של חברו סופו לכפור בטובתו של מקום :  
 (יב) אם רואה אדם שעבר עבירה והוכיחו ולא שב מצוה לשנאותו  
 וכל שכן שמצוה לשנוא את הרשעים שנאמר יראת ה' שנואת רע  
 וכתיב הלא משנאיך ה' אשנא וזהו שונא האמור בתורה : (יג) שיקבל  
 כל הבא עליו בשמחה ויאמר גם זו לטובה כי בודאי הוא לכפרת  
 עונותיו שנאמר חסד ומשפט אשירה : (יד) ואם חרפו אותו בני  
 אדם אף שיודע להשיב להם חסרונם ישתוק ויקבל גדופיהם וע"ז  
 אמרו הנעלבין ואין עולבין שומעין חרפתם ואינן משיבין ועונים  
 עליהם הכ' אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו : (טו) שידבק האדם  
 בדרך טובה וזהו שיהי' לו לב טוב עין טוב ותבר טוב נאמן לחבריו



ושכן טוב לשכניו ויהי' רואה את הנולד מהמעשה קודם שיעשנה  
 והדבור קודם שיוציאנו: (טז) אל תשמח ישראל אל גיל כעמים שלא  
 ישמח אפי' בשמחת מצה כדרך שמחת האומות: (יז) גם אל כל הדברים  
 תשמע אל תתן לבך אשר לא תשמע עבדך מקללך בא הכתוב להזהיר  
 שלא יכעוס על שום דברים אשר ישמע וימחול לחבירו נראה לי  
 דוהו שמסיום הפסוק כי ידעת גם אתה כי פעמים הרבה קללת  
 אחרים ורצה לומר כיון שגם אתה נכשל בזה מהראוי שימחלו זה  
 לזה: (יח) אף אם רואה האדם שמצליח מאוד אל יתיאש מן הפורענות  
 כדכתיב אשרי אדם מפחד תמיד: (יט) אל תהי בז לכל אדם לא גדול  
 ולא קטן לא גוי ולא ישראל שאין לך אדם שאין לו שעה וינקום  
 ממך: (כ) אל תהי חכם בעיניך: (כא) אל תאמין בעצמך עד יום  
 מותך (כב) אל תדין את חבירך עד שתגיע למקומו (כג) אל תעשה  
 תפלתך כמשא עליך לאמור מתי תשליכנו אלא יהיה תחנונים:  
 (כד) בנפול אויבך אל תשמח: (כה) אל יהיה האדם בעת זוונו עם  
 אשתו כבהמות המשמשין. אלא יהיה בצניעות ובקדושה ועל זה  
 נאמר אל תהיו כסוס כפרד: (כו) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין  
 את האדם מן העולם רוצה לומר עולם הזה ועולם הבא: (כז) אם  
 למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך (כח) אל תצר צרת  
 מחר כי לא תדע מה ילד יום:

#### פרק ד'

מצות עשה מן התורה התלויות בעינים.

- (א) **להסתכל** בציצית דכתיב וראיתם אותו וזכרתם ראיה מביאה  
 לידי זכירה וזכירה מביאה לידי עשיה: (ב)  
 דברים שבכתב אסור לאומרן בעל פה אם בא להוציא אחרים וראוי  
 לזהר שלא יאמר שום דבר בעל פה אם לא שהוא שגור בפי הכל  
 אבל מה שאינו שגור אף על פי שהוא שגור בה ראוי להחמיר אף על פי  
 שהוא אינו מוציא אחרים (ש"ע סימן מ"ט ובארנו שם) שנא' כתוב  
 לך את הדברים: (ג) לבכות על אדם כשר שמת שנאמר ואחיכם כל  
 בית ישראל יבכו את השריפה וזהו מכלל אהבת תלמיד חכם:

מצות לא תעשה מן התורה התלויות בעינים

(א) אסור להסתכל בעריות לשם זנות שנאמר ולא תתורו כו' אחרי עיניכם כו' : (ב) ואפי' שלא לשם זנות אלא שנהנה בראיתו עובר בלאו שנאמר ונשמרת מכל דבר רע והשמר הוא לאו, דמכח זה יבא לידי תאוה וקרי : (ג) שלא להסתכל בעבודה זרה והוא בכלל שנאמר אל תפנו אל האלילים כו' : (ד) הגאווה הוא תלוי בלב וגם בעינים שנאמר גבה עינים כו' והוא בכלל לאו דלא תתורו אחרי עיניכם :

מצות עשה ולא תעשה מדברי סופרים התלויות בעינים.

(א) צריך שיסגור עיניו בשעה שמתפלל מפחד השכינה העומדת לנגדו או שיתפלל מתוך הסידור : (ב) בעת עניית קדושה ישא עיניו מעט למרום : (ג) שיסתכל לפעמים לשמים כמה שכתוב כי אראה שמים כו' מה אנוש כו' וכן ישים מחשבה זו בלבו בעת הסתכלות (ד) מדרכי ענוה שיהיה שם עינים שנאמר ושם עינים יושיע : (ה) אסור להסתכל בפנויה אפילו אם אינה נדה לשום זנות שנאמר מה אתבונן על בתולה ואפילו להסתכל בבגדי צבע של אשה שהוא מכירה אפילו כשהם שטוחים בכותל ואם נתכוין להסתכל בה לישא אותה מותר וגם חייב דאסור לקדש אשה עד שיראנה : (ו) אסור להסתכל בשעה שבהמה ועוף נזקקים זה לזה : (ז) אסור להסתכל בברית הקדש בין שלו בין של אחרים וכל שכן של עכו"ם שהוא ערלה : (ח) אסור להסתכל בפני אדם רשע ועכו"ם : (ט) אסור להסתכל בקשת ובלבנה ובידי הכהנים בשעת הדוכן : (י) אסור להשתמש בפני נר חנוכה ואפילו תשמיש קל ואפילו לדבר מצוה : (יא) אין להסתכל בפני האוכל שלא לביישו :

## ליום שני

## פרק ה.

מצות עשה מן התורה התלויות באזנים.

(א) **ששמע** דברי תורה מכל מלמדיו שנאמר והיה עקב תשמעון שאם לא ישמע לא ילמוד (ב) לקבל תוכחה מן המוכיח שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם וכתוב אוזן שומעת תוכחת חיים: (ג) לשמוע קול שופר בראש השנה: (ד) לשמוע אל התקנות והגדרים שיעשו בכל דור ודור שנאמר לבלתי שמוע אל השופט כו' (ה) כל הברכות והתפלות צריך שישמיע לאזניו וכן קריאת שמע שנאמר שמע ישראל וקבלו חכמינו זכרונם לברכה שרצה לומר השמע לאזניך מה שאתה מוציא מפיו: (ו) אם ישמע אדם דבר שאינו הגון ישים אצבעו באוזנו שנאמר ויתד תהיה לך על אוזן ודרשו חכמינו זכרונם לברכה אל תקרא אוזן אלא אוניך: (ז) לשמוע אל נביא אמת שיהיה ראוי לנבואה ולא יגרע ולא יוסיף (מתורת משה\*) שנאמר אליו תשמעון:

מצות לא תעשה מן התורה התלויות באזנים.

(א) **שלא** לשמוע למסית לעבור על דין תורה שנאמר לא תאבה לו ולא תשמע אליו: (ב) שלא לשמוע למתנבא בשם עבודה זרה שנאמר לא תשמע אל דברי הנביא ההוא: (ג) שלא לשמוע כלל דברי לשון הרע ודברי גנות על חבירו שנאמר לא תשא שמע שוא וכבר כתבנו במצות התלויות בלב שמפסוק זה אזהרה גם כן כן שלא לקבלו ולהאמינו (ד) ואזהרה מפסוק זה שלא ישמע הדיין דברי בעל דין אחר קודם שבא חבירו וגם אזהרה לבעל דין שלא יסדר טענותיו לפני הדיין קודם שבא חבירו דקרינן בי' נמי לא תשיא כדלקמן: (\*) כלומר שהנביא לא יגרע ולא יוסיף (המו"ל)



מצות עשה ולא תעשה מדברי סופרים התלויות באזנים.

(א) להטות אוזן לשמוע קריאת ספר התורה כמו שנאמר ואזני כל העם אל הספר תורה: (ב) להטות אוזן לשמוע חזרת הש"ץ וכן הברכות כדי שידע על מה יענה אמן: (ג) שישמיע לאזניו כל הברכות: (ד) בכל ענייני עולם ישמע עצה דכתיב שמע עצה כו': (ה) שלא ישמיע לאזניו דברים בטלים: (ו) שלא לשמוע קול שירי נשים אף על פי שאינו מהרהר כי קול באשה ערוה: (ז) משחרב בית המקדש אסור לשמוע קול ניגון כלי זמר ואזן השמעה תעקר אם לא בחתונה:

#### פרק ו'.

מצות עשה מן התורה התלויות בדבור בפה וקנה.

(א) לכבד את אביו ואמו בדברים בדבורי נחת ורכה שנאמר כבד את אביך וסתם כיבוד הוא בדבור ושאר דיני כיבוד ומורא מבואר הכל בחיבורי חיי אדם הלכות כיבוד אב. ומאוד צריך לזהר בכבוד ומורא אב ואם ששקלן הכתוב לכבוד ויראת הקדוש ברוך הוא: (ב) מדכתיב את אביך ואת אמך כתבו הפוסקים דמרבין אשת אביו ובעל אמו ואחות אמו ואבי אביו ואבי אמו שהן בכלל אביו ואמו. וחמיו וחמותו הם ג"כ בכלל זה (ג) להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה בפה שנאמר למען תזכור את יום צאתך ממצרים ולכן תקנו פרשת ציצית וכבר כתבנו דמצות צריכות כוונה לצאת: (ד) לברך ברכת המזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת: (ה) לברך ברכת התורה בכל יום לפניה שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל כו': (ו) ללמוד תורה שנאמר ולמדתם אותם: (ז) ללמד לאחרים וכל שכן לבניו שנאמר ושננתם לבניך: (ח) לקרות קריאת שמע ערב ובוקר שנאמר ודברת בם כו' ובשכבך ובקומך: (ט) שיברכו הכהנים את העם והוא נקרא נשיאות כפים שנאמר כה תברכו: (י) כל מי שהגיע להוראה דהיינו שהוא בן ארבעים שנה וראוי להורות חייב להורות

שנאמר ולהורות את בני ישראל: (יא) להזכיר בפה מעשה עמלק שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק ויש פוסקים דבזה שאנו קורין בתורה פרשה זו יצאנו ידי חובתנו ויש פוסקים שצריך להזכיר בכל יום: (יב) יש פוסקים שחייב לזכור אשר הקציפו אבותינו את ה' במדבר וקל וחומר מה שאנו מקציפים אותו שנאמר זכור אל תשכח את אשר הקצפת וכתוב והתודו את עונם ואת עון אבותם כו': (יג) יש פוסקים שחייב להזכיר בפה מה שעשה ה' למרים בעבור שדברה לשה"ר, שנא' זכור את אשר עשה ה' אליך למרים: (יד) חייב להתודות על עוונותיו שחטא ויפרט החטא שנאמר איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם והתודו כו': (טו) שידבר אמת אפילו במילי דעלמא דלית ב' דררא דממונא שנאמר מדבר שקר תרחק: (טז) השח שיחה בטלה עובר בעשה שנאמר ודברת בם ולא בדברים בטלים ולא הבא מכלל עשה עשה: (יז) הרואה שחבירו חטא חייב להוכיחו ולהחזירו למוטב בין שחטא בדבר שבינו לבין חבירו או בינו לבין קונו וצריך להוכיחו בינו לבין עצמו בנחת ולשון רכה ויודיעו שאינו מוכיחו לרעה אלא משום טובתו אם קבל מוטב ואם לאו יוכיחו פעם שני ושלישי וכן תמיד עד שיבזהו או יכנו ועל זה נאמר הוכח תוכיח את עמיתך וכן אם הלשינו על חבירו או שחבירו עשה לו רעה או לקרובו יתוכח עמו בדברים רכים וכתוב והוכיח אברהם את אבימלך אבל אם אינו מוכיחו ושומר השנאה בלבו הרי זה מכלל הרשעים כמו שכתוב ולא דיבר אבשלום אל אמנון מאומה כו': (יח) כשיש מחלוקת בין חכמים בין באסור והיתר או דיני ממונות וכן בכל דבר מצוה לילך אחר הרוב שנאמר אחרי רבים להטות והעובר על זה עונשו גדול מאוד כי הוא יסוד התורה: (יט) היודע עדות לחבירו בדיני ממונות אף על פי שהוא רק עד אחד מכל מקום מצוה להעיד בבית דין כיון שגייע לחבירו מזה תועלת שנאמר אם לא יגיד כו': (כ) מצות עשה לחקור העדים בבית דין שנאמר ודרשת וחקרת: (כא) מצות עשה על בית דין לדון כל דיני ממונות: (כב) שחייב ליתן פי שנים לבנו הבכור ואם העביר הבכורה ממנו עובר בעשה וחייב להודיע מי הוא הבכור, שנא' את הבכור יכיר לתת לו פי שנים: (כג) מצות







## פרק ז.

מצות עשה מן התורה התלוים בדבור פה התלוים בזמן.

(א) לקדש שבת בדברים בכניסתו. שנאמר זכור את יום השבת לקדשו וקבלו חכמינו זכרונם לברכה שרצונו לומר לקדש אותו בדברים ומצוה זו יוצא במה שמתפלל ערבית בשבת שמברך מקדש השבת וקידוש על הכוס הוא דרבנן: (ב) ופשוטו של מקרא הוא שתמיד יהיה יום שבת שגור בפיו שאפילו בשמונה הימים יאמר היום יום אחד בשבת שני בשבת וכן כולם וכן אם יזמן לאדם דבר טוב יאמר זה יהיה לשבת ומה שאמרו בגמרא אבל הלל מדה אחרת היה לו רוצה לומר בודאי גם הלל מודה לזה אלא שהיה זהיר מאוד במצות בטחון ולכן לא קיים מצוה זו במאכלים: (ג) מכלל מצוה זו היא להבדיל במוצאי שבת ולדעת מקצת פוסקים הבדלה אינו אלא מדרבנן ויש אומרים דגם קידוש והבדלה בכל יום טוב הוא מדאורייתא שגם יום טוב נקרא שבת ויש אומרים דלדעת מאן דאמר דהבדלה הוא דאורייתא צריך שיבדיל דוקא לאור הנר דכתיב וירא כו' את האור כו' ויבדל: (ד) שיהיה שמח בפסח ושבועות וסוכות שנאמר ושמחת בחגיך: (ה) מצות עשה לספר ביציאת מצרים בליל פסח שנאמר והגדת לבנך כו': (ו) יש אומרים דמצות עשה לקרות הלל שנאמר הוא תהלתך כו' אבל רוב הפוסקים סבירא להו דאינו אלא מדרבנן והוא מכלל המצוה שנצטוונו לשמוח ברגלים ומרוב השמחה יש להלל ולשורר לפניו ית': (ז) מצות עשה לספור העומר שנאמר תספרו חמישים יום ומכלל המצוה גם לספור שבועות שנאמר שבעה שבועות ודעת רוב הפוסקים דבזמן הזה אינו אלא מדרבנן: (ח) חוב שעברה עליו שמיטה ולא נכתב עליו מקודם פרוזבול ובא חבירו לפרעו מצוה לומר משמט אני שנאמר וזה דבר השמיטה ואם אמר לו הלוה אף על פי כן קבל ממני מותר לקבל ממנו ובחוצה לארץ לכולי עלמא אינו אלא מדרבנן: (ט) רוצח שגלה ורצו אנשי העיר לכבדו יאמר להם רוצח אני שנאמר וזה דבר הרוצח: (י) לקדש בכור בהמה טהורה דכתיב כל הבכור אשר יולד

כו' תקדיש אף על פי דממילא קדוש מכל מקום מצוה להקדישו בפנה וזה נוהג בזמן הזה אף בחוץ לארץ מן התורה ומכל מקום בשבת ויום טוב אסור להקדישו מדרבנן: (יא) מצות עשה מן התורה שעל כל צרה שלא תבא על הציבור לזעוק ולהריע בכנופיא לעורר לב האדם לתשובה שנאמר על הצר הצורר אתכם והרעותם כו' וכן כל יחיד חייב לזעוק ולהתפלל על צרתו שאפילו להפוסקים דתפלה מדרבנן מודו שבעת צרה הוא מצות עשה דאורייתא:

### ליום שלישי

### פרק ח.

מצות לא תעשה מן התורה התלוים בפנה על ידי דבור.

(א) לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא ונחלק לד' חלקים. (א) שלא לישבע על דבר ידוע שהוא אינו כן כגון על איש שהוא אשה ועל אבן שהוא זהב ולהיפוך; (ב) שלא לישבע לאמת את הידוע שהוא כן כגון על איש שהוא איש ועל אבן שהוא אבן; (ג) שלא לישבע לבטל את המצוה כגון שלא להניח תפילין או להתענות בשבת או לקלל ולהכות את ישראל או לגחלו ולהפסיד ממנו ושבועה זו היא שוא שהרי מזהיר מזהיר ומושבע עליו שלא יעשה כשבועתו. (ד) שלא לישבע לעשות דבר שאי אפשר לו לקיים כגון שלא יישן ג' ימים ושלא יאכל ז' ימים רצופים וכל אלו ד' מינים הוא שבועת שוא והעובר ונשבע לוקה אע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה קבלו חכמינו זכרונם לברכה שלוקין בזה: (ב) לא תשבעו בשמי לשקר והיינו שבועת ביטוי שחייבין עליהם קרבן עולה ויורד ונחלק ג"כ לד' חלקים ב' להבא וב' לשעבר כיצד לשעבר נשבע שעשה דבר זה ולא עשה וכן להיפך וכיצד להבא שאעשה דבר זה ושלא אעשה: (ג) מדכתיב לא תשא יש במשמעותו לשוא ותרגום "למגנא" רצונו לומר בחנם והיינו אפילו נשבע לאמת דבריו דבר שאינו ידוע רק אין כאן מי שיכריח אותו לישבע עובר על לא תשא כו' לשוא ואינו מותר לשבוע אלא



כשיתחייב שבעה בבית דין או ישבע: (ד) מדכתיב לא תשא יד  
 במשמעותו נמי שלא יקבל שבועת שוא דהיינו אם חייבו בית דין  
 שבועה את האדם לישבע והוא יודע שאינו יכול לישבע באמת אסור  
 לו לקבל השבועה שיאמר בפיו אשבע אף על פי שבלבו שלא ישבע  
 אלא שאומר כן שיפחיד חבריו גם זה אסור: (ה) בכלל האזהרה שלא  
 לסבב להשביע את חבריו חנם כגון שהיה חייב לו חמישים זוז ותבעו  
 מאה כדי שיודה לו חמשים או שלא היה חייב לו כלום ותבעו כדי  
 להשביע הרי זה בכלל לא תשא קרי בי' לא תשא בצירי לשוא רוצה  
 לומר לחנם: (ו) המזכיר את השם לבטלה אף על פי שאינו בדרך  
 שבועה עובר על לא תשא והמברך ברכה לבטלה עובר על לא תשא  
 מדרבנן: (ז) כשיתחייב שבועה וישבע באמת יש אומרים דמצוה  
 לישבע דכתיב ובשמו תשבע ויש אומרים דבא להורות דדוקא בשמו  
 תשבע ולא בשם ע"ז והוי לאו הבא מכלל עשה מלבד הלאו שנאמר  
 ושם אלהים אחרים לא תזכירו: (ח) ובכלל לאו זה אפילו להזכיר שם  
 עבודה זרה אסור אלא אם כן יכנה לה שם של גנאי ואם שמם כשם  
 אדם מותר להזכירו ובלבד שלא יזכירם כדרך שמזכירם הגוי דזה  
 אסור: (ט) סיפא דהאי קרא לא ישמע על פיך שאסור לגרום לאחרים  
 שישבעו בעבודה זרה דהיינו שישביע את הגוי ולכן אסרו לעשות  
 שותפות עם הגוי: (י) לא תנאף קרי בי' לא תנאף, אזהרה שלא להיות  
 סרסור להביא נשים לחבריו לניאוף ואפילו לנכרי בת ישראל או  
 אפילו נכרית אשה האסורה לו: (יא) לא תענה ברעך עד שקר: (יב)  
 אלקים לא תקלל כמשמעו ועונשו ונוקב שם ה' יומת: (יג) ובכלל  
 לאו זה שלא לקלל הדיין שנקרא גם כן אלקים כזכתיב עד אלקים  
 יבא דבר שניהם שאם דן דינך ולא ישר בעיניך אסור לקללו (יד)  
 והמקלל מלך ישראל או ראש ישיבה עובר בלאו ונשיא בעמך לא  
 תאור: (טו) והמקלל לאחד מן הישראל ואפילו הוא חרש ואינו שומע  
 לוקה שנאמר לא תקלל חרש ודוקא כשקלל בשם: (טז) המקלל את  
 עצמו בשם לוקה שנאמר השמר לך ושמור נפשך מאוד ולוקה. ואם  
 קילל בין לעצמו או לאחרים בלא שם אף על גב דאינו לוקה איסור  
 דאורייתא איכא ובכל מקום שאסור אין חילוק אם מזכיר השם



בלשון הקודש או בשאר לשונות: (יז) המקלל אביו או אמו בשם חייב סקילה: (יח) ארור מקלה אביו ואמו רוצה לומר שמקלה בכבודם שאינו מכבדם כראוי והוא ארור מן השמים (יט) אלמנה ויתום לא תענון ולא מיבעי בענוי ממש אלא אפילו לדבר עמהם דברים קשים שלא יצערנו בדברים וקנטרים וענש עליהם מיתה, שנאמר והרגתי אתכם בחרב: (כ) לא תינו איש את עמיתו אזהרה על אונאות דברים שלא יצערנו בדברים קנטורים וענש עליהם מיתה, שנאמר והרגתי שנאמר וגר לא תונה: (כב) שלא להלבין פני חברו אפי' להוכיחו להושיבו מעון אם אינו רגיל עמו וילבין פניו אסור להוכיחו שנאמר הוכח תוכיח ולא תשא עליו חטא ואם הוא רשע מותר להוכיחו ברבים, ובכלל לאו זה כל שמבזה חברו ומלבין פניו ולכן אמרו המכנה שם לחבירו והמלבין פניו אין לו חלק לעולם הבא: (כג) לא תשא שמע שוא קרי ביה לא תשיא אזהרה שלא לספר לשון הרע (כד) ואזהרה לבעל דין שלא ישמיע דברי טענותיו לדיין עד שיהא חבירו עמו: (כה) ולפני עור לא תתן מכשול אזהרה לאדם שלא יתן לחבירו עצה שאינה הוגנת לו: (כו) לא תלך רכיל כו' אזהרה שלא יטעין דברים מזה לזה: (כז) וגם אזהרה שלא להוציא שם רע: (כח) וסמך ליה לא תעמוד על דם ריעך להורות שאם שמעת שזה רוצה להזיק לחבירו אסור לך להמנע מהיות רכיל אלא תגיד לו כדי שישמור את נפשו ואינו אסור אלא להוליד דברים של חרפה וגנות שאמר על חבירו (כט) המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו: (ל) אבל במחלוקת נגד המתיצבים על דרך לא טוב מצוה להחזיק במחלוקת שנאמר ראה כל גאה הכניעוהו והדוך רשעים תחתם טמנם בעפר יחד כו' ואם מונע עצמו נענש מפשעיהם ועובר בלאו ולא תשא עליו חטא: (לא) ופשיטא המחזיק בידי רשעים עובר בלאו שנאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות: (לב) אסור להחניף בשום דבר וכל שכן הרואה בחברו שעובר עבירה אף על גב שאין בידו למחות שירא ממנו ישתוק ולא יאמר כלום, אבל אם מחניף אותו ואומר שאין זה עבירה עובר בלאו שנאמר ולא תחניפו את מארץ וכת חניפים הם מן ד' כתות שאינם מקבלים פני השכינה [ועי']

בשערי תשובה לר' יונה כל ענייני חניפה] (לג) אסור לנבל פיו שנאמר ולא יראה בך ערות דבר רוצה לומר אפילו דבור פה והמנבל פיו יסורין באין עליו ומעמיקים לו גהינם: (לד) שלא להוציא מפיו דברי תורה או תפלה כשהוא ערום או נגד ערוה שנאמר ולא יראה בך ערות דבר והיה מחניך קדוש וכן נגד צואה אם אינה מכוסה למקצת פוסקים. אף על פי שאינה ברשותו אסור מן התורה דולא יראה קאי גם על הצואה הכתובה קודם לזה: (לה) לא תנחשו אזהרה להמנחשים ואומרים פתי נפלה מפי מקלי נפלה מידי וכיוצא מהבלים אלו ועל ידי זה מונע ממעשה שרצה לעשות גם בכלל זה השם סימנין כאליעזר עבד אברהם וסומך על סימן זה ואליעזר לא סמך על הסימן שהרי שאל לה בת מי את: (לו) לא תעוננו מלשון עת ועונה אלו נותני עתים שאומרים ר"ח היום מוצאי שבת היום שחרית הוא: (לז) בכלל זה העושה אחיזת עינים להראות לבריות דבר שאינו כן כגון שיקח חבל וישימו אותה בכנף בגדו ויוציא נחש או שישליך טבעת לאויר ואח"כ יוציא אותו מאדם אחד העומד לפניו ובכלל זה (הטאשין שפילר) ולכן אם הוא יהודי אסור לצוות לו לעשות: (לח) וחובר חבר האומר דברי לחש על נחש ועקרב שלא יזיקו אבל מי שנשכו נחש ועקרב מותר ללחוש על מקום הנשיכה: (לט) שלא לשאול באוב וידעוני: (מ) שלא לשאול למת שנאמר ודורש אל המתים זה המרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שיבא אליו המת בחלום ויודיע לו מה ששאל לו (מא) הלוחש על המכה וקורא פסוק על התינוק שלא יבעת והמניח ס"ת או תפילין על הקטן שיישן לא די שהם בכלל מנחשים וחברים אלא שהם בכלל הכופרים בתורה שעושים דבר תורה רפואת הגוף אבל הבריא מותר לומר פסוקים ומזמורים להגן עליו זכות קריאתן שיגצל מכל פגע: (מב) שלא למנות בדיינים אדם שאינו בקי בדינין שנאמר לא תכירו פנים במשפט: (מג) שלא להעמיד בארץ ישראל שום שררה ודיין על ישראל אלא מישראל ולא מגרים אלא אם כן היתה אמו מישראל שנאמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי: (מד) שלא יורה שתוי שנאמר יין ושכר אל תשת וסמך ליה ולהורות את בני ישראל: (מה) ולפני עור לא תתן מכשול



נכלל בו גם כן ליוהר מאוד בדין שלא להורות שלא כדת: (מו) שלא  
 להטות הדין שנאמר לא תעשו עול במשפט: (מז) ובגר ויתום עובר ב'  
 לאוין שנאמר לא תטה משפט גר ויתום: (מח) אפילו אחד רשע ואחד  
 כשר אסור להטות הדין אף על פי שהוא רשע שנאמר לא תטה משפט  
 אביונך וקבלו חכמינו זכרונם לברכה שרוצה לומר בעל עבירות  
 שהוא אביון במצות: (מט) ואם אחד עני ואחד עשיר לא תאמר כיון  
 שמצוה על זה לפרנסו אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות על זה  
 נאמר לא תשא פני דל ולא יאמר איך אבייש את העשיר אלא אזכנו  
 וכשיצא לחוץ אומר לו תן לו שאתה חייב לו על זה נאמר ולא תהדר  
 פני גדול: (נ) שלא לכפור ממון אף על פי שלא נשבע עליו עובר  
 בלאו דכתיב ולא תכחשו ופסול לעדות: (נא) ולא תשקרו אזהרה  
 שלא לישבע לשקר על כפירת ממון מלבד לאו הכולל דלא תשבעו  
 בשמי לשקר (נב) רשע פסול לעדות שנאמר אל תשת ירך עם רשע  
 וקבלו חכמינו ז"ל דרצה לומר אל תשת רשע עד: (נג) ובכלל לאו  
 זה שאפי' עד כשר שיודע שהעד השני הוא רשע ואין הדיינים מכירין  
 רשעו אף על פי שהעדות אמת אסור להצטרף עמו להעיד וכל שכן  
 כשיודע שהעד השני הוא עד שקר שאסור להעיד עמו וכל מי שעבר  
 עבירה שחייב עליו מלקות מן התורה או גנב או גזל זו הלזה בריבית  
 הוי רשע ופסול לעדות: (נד) קרוב פסול לעדות ואפילו אין הבית  
 דין יודע בו שהוא קרוב אסור לו לילך ולהעיד אפי' אמת: (נה) לא  
 יקום עד אחד כו' אזהרה לבית דין שלא יחתכו הדין על פי עד אחד:  
 (נו) וגם אזהרה לעד שלא ילך להעיד ביחידי בדבר אסור אלא  
 אם כן הוא בכפירת ממון דאז מחייב אותו שבועה מצוה להעיד אפילו  
 ביחידי: (נז) היודע שהלווה אין לו במה לשלם אסור לנגוש אותו  
 שנאמר לא תהיה לו כנושה ואפילו לעבור לפניו אסור שלא יחשוב  
 שבא לתובעו: (נח) לא תשימון עליו נשך אזהרה כוללת שלא יהא  
 אדם סרסור וערב בין הלזה והמלוה בריבית מלבד הלאו דלפני עור:  
 (נט) היודע עדות לחבירו אינו רשאי לשתוק שנאמר לא תעמוד  
 על דם רייעך ודמים תרתי משמע: (ס) שלא יאמר אדם אפילו דרך  
 שחוק כך אמרו משמים אף על פי שאין דעתו שנאמרה לו בנבואה



שזה הוא בכלל המתנבא מה שלא נאמר לו וכתוב והנביא אשר ידבר בשם ה' :

### פרק ט.

מצות עשה ומצות לא תעשה התלוים בדבור פה מדרבנן.

(א) כשמזכיר את הצדיק יברכו שנאמר זכר צדיק לברכה וכשמזכיר רשע יקללו שנאמר ושם רשעים ירקב ;  
 (ב) לפייס העני בדברים רכים ויאמר לו אלו היה לי הייתי נותן לך הרבה דכתיב ותפק לרעב נפשך ; (כג) להקדים שלום לכל אדם אפילו לגוי בשוק דכתיב בקש שלום ורדפהו ; (ד) שירגיל אדם עצמו במענה רך דכתיב מענה רך משיב חמה אף על פי שכנגדו מדבר עמו קשות (ה) שיהא אדם מדבר ומרבה שלום עם אחיו וקרוביו וכל אדם כדי שיהיה אהוב למעלה ונחמד למטה ; (ו) מצות לשנות מפני דרכי שלום שנאמר ואני זקנתי וכן אביך צוה שא נא וכתב בספר חסידים דדוקא לאחר שנעשה מותר לשנות אבל כשאחד מבקש להלות לו מעות והוא אינו רוצה אסור לומר אין לי אלא יאמר איני רוצה ;  
 (ז) משהתחיל לקרות בתורה אסור לדבר אפילו בדבר הלכה דכתיב ואזני כל העם אל ספר תורה ; (ח) לרוב הפוסקים התפלה היא מדרבנן ומניין התפלות להתפלל שלש פעמים ביום לכולי עלמא דרבנן וכן כל הברכות כולן חוץ מברכת המזון וברכת התורה שחרית כולן מדרבנן ; (ט) ארבעה צריכין להודות ברכת הגומל ; (י) להתפלל תפלת הדרך ; (יא) לענות קדיש וקדושה ; (יב) לענות אמן על כל ברכה שישמע ; (יג) שיתן ריוח בין הדבקים בקריאת שמע וכן בכל הברכות ; (יד) שלשה שאכלו כאחד חייבין לזמן ; (טו) שילמוד תורה אפי' מעט על השולחן בשעת שאוכל ; (טז) הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו נאמר נתתי להם חוקים לא טובים ; (יז) מי שיש לו קול ערב ישיר לפניו ית' דכתיב כבוד את ה' מהונך ואמרו חכמינו זכרונם לברכה מהונך רצה לומר מכל מה שחונך ; (יח) לספור על חורבן בית המקדש שנאמר אם אשכחך ירושלים ; (יט) אסור למלאות

פיו שחוק עד שיבנה בית המקדש שנאמר או ימלא שחוק פינו: (כ)  
 אסור לשתות יין בשיר אפילו בפה שנאמר בשיר לא ישתו יין אלא  
 שירות ותשבחות: (כא) לא יישן עד שיעסוק בתורה שנאמר ושבע  
 ילין בל יפקד רע: (כב) יקרא קריאת שמע סמוך לשכיבה וישן מתוך  
 דברי תורה או קריאת שמע שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם: (כג)  
 יקום בעוד לילה לעסוק בתורה דכ' קומי רוני בלילה ואשרי מי שקם  
 בחצות ומתאונן או על החורבן: (כד) ענה כסיל כאלתו בדברי תורה  
 אבל לא לאפיקורס ישראל: (כה) אמור לחכמה אחותי את אם ברור  
 לך הדין כאחותך שהיא אסורה לך אמור ואם לאו לא תאמר: (כו) למד  
 לשונך לומר איני יודע בכל ענייני עולם שמא תתבדה: (כז) ללמוד  
 עם התלמידים עד שתהא סדורה להם שנאמר אשר תשים לפניהם:  
 (כח) שיחזור על למודו בקול ולא בלחש דכתיב ערוכה בכל ושמורה:  
 (כט) שיתפלל אדם על מזונו קודם סעודת ערב ובוקר: (ל) אסור  
 ללמד אפילו אות אחד מן התורה לעכו"ם דכתיב מגיד דבריו ליעקב  
 כו': (לא) לקרות מגילה בפורים: (לב) קריאת הלל בחנוכה לכולי  
 עלמא מדרבנן וכן בר"ח אינו אלא מנהג: (לג) לקדש על היין  
 בשבתות וימים טובים וכן להבדיל על היין: (לד) לומר ויכלו בליל  
 שבת: (לה) לקרות בתורה בצבור: (לו) ליתחבש:

### פרק י'

מצות לא תעשה מדרכנן התלויים בדבור פה.

(א) כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו שנאמר אל תגזל  
 דל: (ב) אף על גב שכאשר הטא לו חבירו מצוה עליו  
 שלא ישטמנו בלבו כמדת הרשעים אלא יאמר לו מדוע עשית לי  
 כך כמבואר לעיל במצות הוכח תוכיח, דוקא אם יודע ומכיר באיש  
 הזה שכאשר יתוכח עמו יקבל ממנו אבל אם יודע בו שיעמוד  
 ברשעו על זה אמרו כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא  
 לומר דבר שאינו נשמע ועל זה נאמר אל תוכח לץ: (ג) אל תצא לריב  
 מהר ואמרו זכרונם לברכה מתון מתון ארבע מאות זווי שוין ואין



למהירות רק החרטה: (ד) אל תען כסיל במילי דעלמא: (ה) אסור להפסיק בדברי תורה במילי דעלמא והפוסק מאכילין אותו גחלי רתמים: (ו) אין משיחין בסעודה מפני הסכנה: (ז) אין משיחין בבית הכסא מפני סכנת שדים: (ח) המהלך בדרך וכן הניעור בלילה ושונה ומפסיק ממשנתו לדברים בטלים מתחייב בנפשו: (מ) אסור להפסיק בדבור משהתחיל ברוך שאמר עד לאחר תחנון: (י) אסור להפסיק בין תפילין של יד לתפילין של ראש וכן בין גאולה לתפלה אפילו לענות קדיש וקדושה: (יא) אסור להפסיק באמצע הלל: (יב) אסור להגביה קולו בתפלתו כל כך שיוכל חבירו לשמוע: (יג) אסור לברך בלחש וכן אפילו תפלת שמונה עשרה בלחש אלא על כל פנים ישמיע לאזניו: (יד) אל תהי בו לכל אדם בין גדול ובין קטן בין גוי ובין ישראל אלא כל אדם יהיה בעיניך כליסטים להשמר ממנו ולכבדו כשר גדול: (טו) אל תהי דן יחידי: (טז) אל תרבה שיחה עם האשה ואפילו באשתו ואפילו כשהיא טהורה: (יז) שלא לדבר דברים בטלים, שנאמר הוגעתם ה' בדבריכם (יח) אל יפתח פה לשטן וצריך לזהר מאד שלא יאמר לחבירו שישתמד וכן שאל יאמר שאם יעשה זה לא יהיה יהודי ויהוא בן נמשי יוכיח שאמר דרך ערמה אחאב עבד מעט ויהוא יעבוד הרבה ולבסוף עבד באמת עבודה זרה: (יט) אל תריב עם אדם אף אם הויקך ממון אם לא גמלך רעה והיינו שהחטיאך שכל המחטיא חברו כאילו הורגו: (כ) שלא ללמוד קטגוריא על ישראל אפילו הם רשעים שנאמר אל תלשין עבד אל אדוניו דור אביו יקלל כו' ואיתא במדרש שהשליש שאמר לאלישע הנה ה' עושה ארובות בשמים כו' לא שהכחיש שאי אפשר ביכולת ה' לעשות אלא כך אמר הדור הזה כדור המבול שראוי לעשות ארובות בשמים כמ"ש בדור המבול וארובות השמים נפתחו ואיך יהיה כדבר הזה ולכן כיון שהלשין על ישראל השיב לו אלישע הנכה רואה בעיניך כו': (כא) כשחייב לחבירו ממון אל ידחה אותו בלך ושוב, שנא' אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן: (כב) שלא לדבר בדברי סחורה בשבת, שנאמר ממצוא חפצין ודבר דבר ואפילו בדברים בטלים אסור לדבר: (כג) אסור להתעצל בהספדו של חכם: (כד) בחנוכה ופורים ור"ח אסור



להספיד: (כה) אסור למנות ישראל אפילו לדבר מצוה שנאמר לא ימד ולא יספר: (כו) אסור ליתן שלום לרשע ומפני שלום יכולין שנותן שלום לרבו וכיוצא בו וכן שלח דוד לנבל ואמרתם כה להי ואתה שלונך רצה לומר כה תאמרו לחיי עולמים: (כז) אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הגוי, ושל שום אדם:

# פרק יא.

מצות עשה מן התורה התלוים בפה על ידי אכילה.

(א) **לאכול** ולשתות בשבת ויום טוב וקבלו חכמינו זכרונם לברכה מדכתיב עצרת תהיה לכם ויש אומרים דשלש סעודות בשבת הוי דאורייתא מדכתיב שלש פעמים היום ויש אומרים שגם בראש חודש הוא דאורייתא דאקרי גם כן מועד: (ב) **לאכול** ולשתות בערב יום הכפורים דכתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דרצה לומר שתאכלו בתשעה לחודש ויהיה נחשב כאילו התעניתם: (ג) **לאכול** כזית מצה בליל ראשון של פסח שנאמר בערב תאכלו מצות: (ד) **לאכול** כזית פת בסוכה בליל ראשון של סוכות דקבלו חכמינו זכרונם לברכה לילף גזירה שוה ט"ו ט"ו מחג הפסח: (ה) **עינוי מאכילה** ושתיה ביום הכפורים מצות עשה שנאמר ועניתם את נפשותיכם: (ו) **הנזהר בפסח מחמץ מקיים מצות עשה** שנאמר שבעת ימים תאכלו מצה ואין זה חוב כל שבעה ימים אלא לדיוקא אבל לא חמץ והוי לאו הבא מכלל עשה עשה: (ז) **לאכול בשר ולשתות יין ביום טוב** וכל דבר המשמח, שנאמר "ושמחת בחגך": (ח) **הנמנע לאכול בהמה טמאה מקיים עשה** דכתיב אותה תאכלו משמע אבל לא טמאה וכן הנמנע מלאכול עוף טמא דכתיב כל צפור טהורה תאכלו לדיוקא אבל לא טמאה וכן בדג טמא דכתיב כל אשר לו סנפיר כו' תאכלו וכן חגב טמא דכתיב אשר לו כרעים תאכלו משמע אבל אין לו אסור לכולן הוי לאו הבא מכלל עשה עשה וכן זבחת מבקרד ומצאנך הא בלא שחיטה לא תאכלו: (ט) אסור לאדם שיטעום כלום עד שיתן

מאכל לבהמתו שנאמר עשב בשדך והדר ואכלת וכ"ש דאסור לצער בעלי חיים דקיי"ל צער בעלי חיים דאורייתא והוא מכלל מצות והלכת בדרכיו מה הוא מרחם על בריותיו אף אתה תרחם על הבריות:

### ליום רביעי

#### פרק יב.

מצות לא תעשה מן התורה התלוים בפה כאכילה.

(א) כל חלב לא תאכלו וענוש כרת: (ב) וכל דם על דם הנפש בכרת ועל דם האיברים ודם התמצית בלאו: (ג) כל נבלה לא תאכלו היינו בהמה או חיה ועוף טהורין שמתו או שאירע פסול בשחיטתן וכן בהמה שנולדה כל ז' ימים הוי ספק נפל והוי נבלה שאין שחיטה מטהרתו: (ט) טרפה לא תאכלו היינו שאירע פסול באחד מן האברים שקבלו חכמינו זכרונם לברכה שנטרפה בזה בין בהמה חיה או עוף: (ה) לא יאכלו גיד הנשה: (ו) שלא לאכול אבר מן החי שנאמר לא תאכל הנפש עם הבשר רצה לומר הבשר כל זמן שהנפש בו: (ז) שלא לאכול בהמה וחיה ועוף הטמאים: (ח) שלא לאכול דגים טמאים: (ט) שלא לאכול שרץ העוף ושרץ הארץ ושרץ המים: (י) שלא לאכול ערלה שנאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל ואפילו הקליפות והגרעינים של הפרי אסור בהנאה אבל העלין והעץ מותר בהנאה: (יא) שלא לאכול חדש דהיינו ה' מיני דגן עד ט"ז ניסן ובחוף לארץ עד י"ז ונוהג בחוף לארץ מן התורה: (יב) שלא לאכול תקרובת עבודה זרה ולשתות יין שנתנסך לעבודה זרה שנאמר השמר לך פן תכרות כו' וקרא לך ואכלת מזבחיו וכתוב ישותו יין נסיכם: (יג) ונשמרתם מאד לנפשותיכם אזהרה שלא יאכל דבר שיש בו סכנה: (יד) שלא לאכול בכור תם אפילו בחוף לארץ ובזמן הזה שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך כו' ובכורות כו': (טו) ואם הטיל בו מום אסור באכילה שנאמר לא תאכל כל תועבה דהיינו כל שתעבתי לך ואסרתי להטיל בו מום: (טז) המת ותכריכיו אסורין



בהנאה מן התורה דילפינן גזרה שוה ותמת שם מרים ובעגלה ערופה כתיב וערפו שם כו' : (יז) שלא לילך בחוקות העמים להיות זוללים וסובאים : (יח) שלא יחתוך בשר מבהמה לאחר שחיטה לאכלנה תיכף אלא ימתין עד שתצא נפשה שנאמר לא תאכלו על הדם : (יט) שלא לאכול דבר שנפשו קצה בהם ובכלים מאוסים שנאמר אל תשקצו את נפשותיכם : (כ) שלא לאכול חמץ כל ימי הפסח ועונשו כרת שנאמר כי כל אוכל חמץ ונכרתה והאוכל חמץ בערב פסח לאחר חצי היום לוקה דכתיב לא תאכל עליו חמץ דהיינו על זמן פסח שהוא לאחר חצי היום : (כא) האוכל ושותה ביום הכפורים חייב כרת שנאמר כי כל הנפש אשר לא תעונה כו' : (כב) שלא לאכול משעלה עמוד השחר עד שיתפלל שנאמר לא תאכלו על הדם ודרשינן עד שתתפללו על דמכם :

#### פרק יג.

מצות עשה ולא תעשה התלויים בפה באכילה מדרבנן.

- (א) לענג השבת בתבשילין טובים ויסדר שולחנו במוצאי שבת אפילו לכזית כדי ללוות המלכה : (ב) סעודת פורים : (ג) סעודת ארוסין ונשואין ומילה ופדיון הבן וסיום מסכתא : (ד) ארבעה כוסות בפסח : (ה) אכילת מרור בזמן הזה מדרבנן אבל בזמן המקדש הוא מן התורה : (ו) טיבול בחרוסת : (ז) מצות עשה להתענות על כל צרה שלא תבא והוא מדרכי תשובה שלא יתלו במקרה : (ח) מצות עשה להתענות התעניתים הכתובים : (ט) שלא לאכול החוטים והקרומים הידועים שצריך לנקר מן הבהמה משום חלב או דם ויש אומרים שאסורים מן התורה : (י) שלא לאכול שומנו של גיד הנשה : (יא) בשר ששהה ג' ימים בלי מליחה ולא נשרה במים בנתיים, אסור לאכלו כי אם צלי שכבר נתקדש דמו בתוכו ואינו יוצא על ידי מליחה : (יב) אסור לאכול גבינת הגוים : (יג) חלב שחלבו גוי ואין ישראל רואה אסור לאכלו : (יד) פת של גוים במקום שנהגו איסור אסור לאכלו : (טו) בישולי גוי כל דבר שאינו נאכל כמו הוא חי ועולה על שלחן

מלכים ואפילו ביצה שבישל או צלה גוי אסור לאכלו: (טז) אסור לבשל בקדרה שבישל בו דבר איסור אפילו לאחר ששהה כ"ד שעות וכבר נפגם טעמו אפילו הכי אסור מדרבנן ובתוך עשרים וארבעה שעות אסור מן התורה: (יז) סתם יינם או יין שנגע בו הגוי אסור לשותתו: (יח) אסור לאכול מסעודה שאינה מספקת לבעליה אע"פ שהזמינו מפני הבושה: (יט) כל הנהנה מצר עין אף על פי שהוא עשיר עובר בשני לאוין שנאמר אל תלחם לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו: (כ) אסור לקבוע סעודה בערב שבת מפני כבוד השבת: (כא) מי שהוא אבל אסור לאכול סעודה ראשונה משלו ולמקצת פוסקים כל יום ראשון:

#### פרק יד.

מצות עשה ומצות לא תעשה מן התורה ומדרבנן התלוים בחוטם.

(א) לא תנאף אף שהוא אזהרה לכל מיני ניאוף מכללם דרשו חכמינו זכרונם לברכה לא תהנה לאף מכאן אזהרה שאסור להריח ריח של עריות המבושמות: (ב) שאסור להריח מבשמים של עבודה זרה שנאמר ולא ידבק בידך מאומה, ולכן אין מברכין על ריחות הללו אפילו באה לו הנאה בעל כרחו כיון שאסור להנות מהם: (ג) אסור להריח בשבת ויום טוב בפירות בעודן מחוברים באילן שמא יתלוש: (ד) מצוה להריח בשמים במוצאי שבת בהבדלה:

#### ליום חמישי

#### פרק טו.

מצות עשה מן התורה התלוים בידים וכל הגוף ע"י מעשה.

(א) כבוד את אביך ואת אמך שצריך להאכילם ולהשקותם ולעשות כל צרכיהם כדאיתא בהלכות כבוד אב ואם (ב)



להתעטף בציצית שנאמר ועשו להם ציצית : (ג) לקשור תפילין של יד ושל ראש שנאמר וקשרתם לאות כו' : (ד) לעשות מזוזה בכל פתחיו בבתים ובחצרות אפילו הם הרבה שנאמר וכתבתם כו' : (ה) מצות עשה לעשות מעקה על גגו שנאמר ועשית מעקה לגגך ושמרתם את נפשותיכם : (ו) מצות עשה להסיר כל המכשולים : (ז) ליתן צדקה כלב טוב ובשמחה שנאמר פתוח תפתח את ידך לו ולהלוות לעני שנאמר אם כסף תלוה את העני וכתיב העבד תעביטנו כו' ועוד לאו מכלל עשה שנאמר לנכרי תשיך משמע אבל לא לישראל ולאו הבא מכלל עשה הוי עשה : (ח) פריעת בעל חוב מצוה שנאמר והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך ומי שאינו משלם נקרא רשע שנאמר לזה רשע ולא ישלם כו' : (ט) לתת שכר שכיר בזמנו שנאמר ביומו תתן שכרו : (י) להשיב אבדה שנאמר השב תשיבם לאחריך : (יא) להחזיר משכון לעני בעת שהוא צריך לו שנאמר תשיב לו את העבט וזהו במשכנו על פי בית דין בעל כרחו : (יב) להחזיר הגולה ולא דוקא גולה אלא כל ממון של חבירו שהוא בידו על פי עול כגון גנבה ואונאה וטעות חייב להחזירו : (יג) מי שלקח ריבית מישראל מ"ע להחזירו שנאמר אל תקח כו' וחי אחריך עמך קבלו חכמינו זכרונם לברכה דרצה לומר אם לקחת החזר לו כדי שיחיה : (יד) לגמול חסד דכתיב והודעת להם את הדרך וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דהיינו גמילות חסדים : (טו) לקיים הכתוב אשר ילכו בה וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דהיינו ביקור חולים : (טז) ועוד פירשו חכמינו זכרונם לברכה אשר ילכו בה זו קבורה דהיינו לקבור מתים וכתיב כי קבור תקברנו : (יז) וסיפא דההוא קרא ואת המעשה אשר יעשון קבלו חכמינו זכרונם לברכה שהוא פשרה שיעשה אדם לפנים משורת הדין. (יח) לצדק המאזנים והמשקלות והמדות שנאמר מאזני צדק אבני צדק הין צדק : (יט) מצות עשה מן התורה שמי שראה או שמע שאחד מישראל הוא בסכנה חייב להצילו בכל כחו דכתיב וחי עמך : (כ) האומר הרי עלי כך וכך לצדקה אף על פי שלא הוציא לא נדר ולא שבועה מצות עשה לקיימו שנאמר מוצא שפתיך תשמור : (כא) בדברי רשות אם הוציא הדבר בלשון נדר מצות עשה לקיימו או

להתיר הנדר שנאמר כי ידור נדר כו' : (כב) מ"ע להפריש בכורות בין בכור אדם בין בכור בהמה טהורה בין בכור חמור שנאמר קדש לי כל בכור : (כג) מצות עשה לפדות בנו הבכור בחמשה סלעים שנאמר וכל בכור בניך תפדה : (כד) מצות עשה לפדות בכור חמור וליתן עבורו שה לכהן : (כה) לא רצה לפדותו מצות עשה לערפו שנאמר ואם לא תפדה וערפתו : (כו) מצות עשה כשימצא קן של עופות טהורים שאינם מזומנים אלא של הפקר שישלח האם שנאמר שלח תשלח את האם : (כז) לפרוק המשא מעל בהמת חבירו אם אינה יכולה לילך מחמת המשא שנאמר עזוב תעזוב עמו. (כח) וכל שכן שחייב לפרוק מעל חבירו : (כט) וכן מצות עשה לטעון המשא שנאמר הקם תקים עמו : (ל) מצות עשה לכסות דם חיה ועוף ששחט שנאמר ושפך את דמו וכסהו בעפר : (לא) מצות עשה שיניח בעל הבית לשכיר לאכול בזמן שכירתו ממה שעושה שנאמר כי תבא בכרם ריעך וכו' ואכלת כנפשך וקבלו חז"ל דבפועל הכתוב מדבר : (לב) מצות עשה לשמש תלמידי חכמים שנאמר ועבדתם את ה' אלקיכם וכל את לרבות וגדולה שימושה כו' : (לג) מצות עשה כשימצא אבידה שיטריח בו עד שיבא הבעל אבידה שנאמר עד דרוש אחיך אותו : (לד) ואם זה באבידת ממונו של חבירו כל שכן שצריך להטריח בגופן של עניים שנאמר ועניים מרודים תבא בית : (לה) מצוה שיכתוב כל אחד מישראל ספר תורה ובזמן הזה ספרי ש"ס ופוסקים שנאמר ועתה כתבו לכם כו' : (לו) מצות עשה שיטמא הכהן לשבעה קרובים הכתובים בפרשה דהיינו לאמו ולאביו לבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו הבתולה ואשתו שנאמר לה יטמא וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דרצה לומר מצוה : (לז) ויש אומרים דגם אבילות יום ראשון הוא דאורייתא : (לח) אסור לשחרר עבד או שפחה כנעני שנאמר לעולם בהם תעבדו : (לט) הפיל שינו או עינו או אחד מעשרים וארבעה ראשי אברים מצות עשה שישחררנו שנאמר לחפשי ישלחנו תחת עינו : (מ) להטביל כלי סעודה של מתכות הנקנים מן הגוים אעפ"י שלא נשתמש בהם אלא בצונן וגם הישראל אינו רוצה להשתמש בהן אלא בצונן שנאמר וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים : (מא) וצריך להעביר כל



חלודה קודם שיטביל שנאמר אך את הזהב ואך הוא מיעוט: (מב)  
להגעיל ולהלבין כלים שנשתמשו בהן איסור שנאמר כל דבר אשר  
יבא באש תעבירו באש וכתשמישו כן הכשרו: (מג) לאבד שם ע"ז  
שנאמר ואבדתם את שמם וכל שכן שאסור לקנות עבודה זרה מגוי  
ובכלל מצוה זו לכנות שם לגנאי: (מד) לשבר מצבותם ולגדוע  
אשריהם ולשרוף ולהשמיד במותם ולאבד הכלים: (מה) שיברכו  
הכהנים את ישראל שנאמר כה תברכו: (מו) להציל הנרדף מן הרודף  
את חבירו להרגו או אחר הזכר לבא עליו או לבעול אחד מכל עריות  
שיש בה כרת שנאמר וקצותה את כפה ואם אינו יכול להציל באחד  
מאברים מותר להרגו ואם יכול להציל באחד מאברים והרגו חייב  
מיתה:

### פרק טז.

מצות עשה מן התורה התלוים בידים בזמן.

(א) לשבות מכל מלאכה בשבת שנאמר וביום השבת תשבות:  
(ב) וכן ביום הכפורים שנאמר שבת שבתון: (ג) וכן  
בפסח ועצרת וסוכות ושמני עצרת וראש השנה שנאמר בהם שבתון  
מקרא קודש: (ד) בכל מקום שנאמר שבות מצוה להוסיף מחול על  
הקודש בין בכניסתו ובין ביציאתו כמו שקבלו חכמינו זכרונם לברכה  
מדכתיב מערב עד ערב תשבתו שבתכם: (ה) לישב בסוכה כל ימי  
הסוכות שנאמר בסוכות תשבו כו': (ו) ליטול לולב עם שאר המינים  
ביום ראשון של סוכות מן התורה אף בחוצה לארץ שנאמר ולקחתם  
לכם ביום הראשון פרי עץ: (ז) מצות עשה להשבית החמץ בערב  
פסח קודם שעה ששית שנאמר תשביתו שאור מבתיכם ויכול לקיים  
באחד משני דרכים או שיבטל בלבו שיהיה נחשב בלבו כאלו הוא  
עפר או שיבערנו מן העולם: (ח) לדעת הרבה פוסקים אסור במלאכה  
בחול המועד מן התורה ולמדו חכמינו זכרונם לברכה מכמה פוסקים  
חוץ מדבר האבוד.

## ליום ששי

## פרק יז.

מצות לא תעשה מן התורה בידים ובגוף.

(א) שלא לעבוד עבודה זרה שנאמר ולא תעבדם ואפילו אין דרך עבודתה בכך וכן המגפף או המנשק עובר משום לא תעבדם: (ב) העושה עבודה זרה לעצמו אף על פי שלא עבדה בין שעשה בעצמו או שצוה לאחרים לעשות לו עובר משום לא תעשה לך פסל: (ג) והעושה לאחרים עובר משום אלהי מסכה לא תעשה: (ד) וצורת אדם הבולטת אעפ"י שאין עושה אלא לגוי בעלמא עובר משום לא תעשון אתי אלהי כסף: (ה) והמקים פסל אעפ"י שלא עשאו ולא עבדו עובר משום ופסל ומצבה לא תקימו לכם: (ו) שלא להנות מעבודה זרה ומשמשיה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך: (ז) ואפילו גוי עבודה זרה שהעבודה זרה בעצמה לא נאסרה כגון שהשתחוה למחובר ומחובר אינו נאסר מכל מקום הציפוי והגוי שעליו אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם: (ח) לא תרצח ואבק רציחה הוא המלכין פני חבירו: (ט) לא תגנוב אזהרה לגנוב נפש שהוא חייב מיתת בית דין: (י) לא תגנובו אזהרה לגנוב ממון וגנבה הוא שגנוב בסתר: (יא) ולא תגזול אזהרה לגזול שלוקח בגלוי ובחוזק: (יב) ולא תעשוק את רעך איזה עשק שבא ממון חבירו לידו ברצון הבעלים ואינו רוצה להחזיר ואסור לגנוב או לגזול או לעשוק אפילו כל שהוא ואפילו לגוי: (יג) המשתמש במשכון או בפקדון של חבירו וכן הגוטל כלי מבית חבירו בהחבא להשתמש בו ולהחזירו הרי זה בכלל גנב: (יד) ואפילו דעתו שלא להשתמש בו כלל רק שגנוב לטובתו של חבירו לצערו כדי שבפעם אחר יזהר בשמירת כליו הרי זה בכלל גנב: (טו) אפי' הגנוב את שלו מן הגנב אסור אלא יאמר לו בפירוש זה שלי: (טז) השואל שלא מדעת בעלים הרי זה גזלן ואין השואל רשאי להשאיל: (יז) ואסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הגוי כי הוא עון וחילול השם ולפיכך היה יודע מום



במקחו צריך להודיע ללוקח: (יח) וכי תמכרו כו' אל תוננו זו אזהרה על אובאת ממון: (יט) ובגר עובר ב' לאוין שנאמר לא תלחצנו: (כ) שלא להתרשל בהצלת ממון חבירו שנאמר לא תוכל להתעלם וכתוב כן תעשה לכל אבידת אחיך: (כא) מקל וחומר שלא להתרשל בהצלת גוף חבירו להצילו מכל נזק מלבד הלאו לא תעמוד על דם ריעך: (כב) שלא להלוות לישראל בריבית שנאמר את כספך לא תתן בנשך: (כג) וגם הלוה מוזהר שלא ליתן ריבית שנאמר לא תשיך לאחיך: (כד) שלא יעכב שכר שכיר שנאמר לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר והוה שכיר יום שנתנה לו תורה זמן לחזור אחר מעות כל הלילה: (כה) ואם היה שכיר לילה נתנה לו התורה זמן לחזור אחר מעות כל היום, עבר היום ולא פרעו עובר משום ביומו תתן שכרו ומשום ולא תבא עליו השמש: (כו) היה שכיר שעות ביום גובה כל היום שכיר שעות בלילה גובה כל הלילה: (כז) ואם הוא קבלן אם נתנה לו בחצי היום כיון ששקעה עליו חמה עובר: (כח) כשאדם רואה בהמת חבירו רובצת תחת משאה חייב לעזור את חבירו ואם לאו עובר שנאמר לא תראה חמור אחיך כו' והתעלמת: (כט) מקל וחומר כשאדם רובץ תחת משאו שאם לא עזרו עובר בלאו: (ל) אף על פי שהתורה התירה לשכיר לאכול ממלאכתו מכל מקום אסור לו ליקח יותר מאכילתו שנאמר ואל כליך לא תתן: (לא) שלא לחסום בהמה בשעה שעושה מלאכה בדבר מאכל שנאמר לא תחסום: (לב) שלא למשכן את הלוה בידו אלא במצות בית דין שנאמר לא תבא אל ביתו לעבוט וגם מבחוץ שאסור לחטוף ממנו משכון דכתיב ולא תעבוט עבוטו בחוץ: (לג) ואפילו שליח בית דין אסור לכנס לביתו למשכנו שנאמר לא תבא כו' והאיש וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דהאי והאיש רצה לומר שליח ב"ד אם לא שהבית דין לוקחין נכסיו ומגבין למלוה אבל בדרך משכון אסור: (לד) ואפילו משכנו בית דין כדין צריך להחזיר לו כסות לילה בלילה וכסות יום ביום שנאמר לא תשכב בעבוטו ולא בא הכתוב להזהיר שלא ישתמש בעבוטו דזה בכלל גנבה אלא בא להזהיר לא תשכב עבוטו אצלך דהיינו כסות לילה: (לה) החובל אלמנה שלא בשעת הלוואה עובר

באלו שנא' ולא תחבול בגד אלמנה: (לו) וכן החובל רחיים ורכב שנא' לא יחבול רחיים ורכב: (לז) המוחק את השם עובר בלאו שנא' ואבדתם את שמם, ולא תעשון כן לה' אלקיכם: (לח) שלא להשחית דרך השחתה שום דבר שנאמר לא תשחית את עצה: (לט) שלא לבשל בשר בחלב אפילו להאכילו לגוי שנאמר שלש פעמים לא תבשל ואחד לאיסור בישול: (מ) שלא להטיל מום בבכור שנאמר כל מום לא יהיה בו וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דרצה לומר לא יהיה בו היינו עשייה: (מא) שלא ליקח שוחד ואפילו שוחד דברים ואפילו לדון אמת שנאמר לא תקח שוחד: (מב) שלא להלין המת שנאמר לא תלין נבלתו וקבלו חכמינו ז"ל דהוא הדין לכל המתים אבל מותר להלין לכבודו: (מג) שלא להקיף פאת הראש אפי' במספרים כעין תער שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם ושניהם עוברים המקיף והניקף והמקיף את הקטן חייב ואפילו אשה שמותרת בהקפת ראש אסורה להקיף את הקטן: (מד) שלא להשחית פאת הזקן בתער שנאמר לא תשחית פאת זקנך: (מה) לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה: (מו) ומכה אביו ואמו מיתתו בחנק: (מז) המכה ישראל בין גדול ובין קטן בין איש או אשה ואפילו אשתו עובר בשני לאוין שנאמר לא יוסיף פן יוסיף ומשעת הרמת יד נקרא רשע ופסול לעדות: (מח) ובאחיכם בני ישראל לא תרדה בו בפרך: (מט) שור או שה אותו ואת בנו אסור לשחוט ביום אחד: (נ) לא תהרוש בשור וחמור לא דוקא חרישה לא דוקא שור וחמור אלא הוא הדין כל שני מינים בין בהמה וחיה ועוף כיון שנעשה איזה מלאכה ביניהן חייב ויש אומרים אפילו לא נעשה מלאכה אלא שהיו קשורין ביחד והנהגן לוקה (נא) שלא להרביע בהמה או חיה ועוף שנא' בהמתך לא תרביע כלאים: (נב) והמרכיב אילן באילן שאינו מינו אפילו בחוץ לארץ לוקה וכן ירק באילן או אילן בירק או ירק בירק: (נג) שלא לקפוץ יד מליתן צדקה שנאמר ולא תקפוץ ירך: (נד) שלא להוסיף על המצות ולא לגרוע: (נה) שלא ללכת בחוקת העכו"ם במלבושיהם ובמנהגיהם במעשה ודבור ומדרכי האמורי שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו: (נו) שלא לעבוד בבכור ולא לגוזהו שנאמר לא תעבוד בבכור שורך ולא



תגזו: (נז) שלא יכתוב איש בשריטה על בשרו ויקעקע השריטה בצבע שנאמר וכתובת קעקע לא תתנו בבשרכם: (נח) שלא ישרט אדם בבשרו על מת שנאמר ושרט לנפט כו': (נט) שלא יעשו אגודות אגודות דהיינו בית דין אחד מקצתן מורין כן ומקצתם כן כדי שלא תהא כשתי תורות שנאמר לא תתגודדו: (ס) לא תשימו קרחה כו' למת וכן לא יקרחו בראשם לחייב על כל הראש אם הוא על מת: (סא) שארה כסותה ועונתה לא יגרע: (סב) המניח בביתו סולם רעוע או שלא סילק הנזקים או שלא עשה מעקה עובר בלאו שנאמר לא תשים בביתך מלבד העשה כוללת ונשמרתם מאד לנפשותיכם: (סג) שלא יטמא כהן אלא לקרוביו האמורים בפ' או למת מצוה: (סד) שלא להונות במדה ובמשקלות ואפילו לגוי כי הוא עון וחילול השם שנאמר לא תעשו עול במדה במשקל כו': (סה) שלא לשהות בביתו מדה חסירה או יתירה אפילו אין דעתו לקנות ולמכור בהם אלא לתשמיש ביתו ואפילו לעשות עביט של מי רגלים שנאמר לא יהיה לך בביתך אבן ואבן כו': (סו) שלא לסרס שום זכר מבעלי חיים בין אדם וחיה ועוף שנאמר ובארצכם לא תעשו: (סז) שלא לאחר מלשם נדרו: (סח) שלא יעבור אדם על נדרו ושבועתו שנאמר לא יחל דברו: (סט) שלא יעשה אדם עבירה שיתחלל בו שם שמים והמשקרים לגוי וגונבין מהם הם בכלל מחללי ה' ועובר שנאמר ולא תחללו את שם קדשי: (ע) שלא לעשות מלאכה בשבת וביום הכפורים וביום טוב: (עא) המניח חמץ ברשותו בפסח עובר שני לאוין לא יראה ולא ימצא:

#### פרק יח.

מצות עשה ולא תעשה מדרבנן התלוים בידים ובגוף.

- (א) נטילת ידים לאכילה. מצוה: (ב) מים אחרונים חובה: (ג) נטילת ידים לתפלה: (ד) הדלקת נרות בשבת ויו"ט: (ה) הדלקת נר חנוכה (ו) עירובי חצירות ועירובי תחומין ועירובי תבשילין: (ז) משחרב בית המקדש תקנו שהטח ביתו בסיד ישייר

מקום פנוי אמה על אמה זכר לחורבן וכן הנשים לא יתקשטו בכל תכשיטיהם בפ"א אלא תשייר תכשיט א' וכן העושה סעודה לאורחים יניח מקום פנוי בשלחן ושהחתן יניח אפר מקלה בראשו וכלם משום שנאמר אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי: (ח) לשמש תלמיד חכם: (ט) להניח ידו זה על זה בשעת שמונה עשרה: (י) להפריש חלה בחוץ לארץ (יא) אסור לעשות מלאכה מעלות השחר עד שיתפלל: (יב) אסור במלאכה בערב שבת וערב יוב טוב ממנחה קטנה ולמעלה ובערב פסח אסור מחצות היום שאז היה זמן שחיטת הפסח: (יג) לכל הפוסקים אסור בעשיית מלאכה בחוה"מ עכ"פ מדרבנן חוץ מדבר האבוד: (יד) אבל אסור בעשיית מלאכה כל שבעה ואסור בהנחת תפילין ביום ראשון של אבלו: (טו) אסור לזרוע כלאי הכרם בחוץ לארץ דהיינו שני מיני ירק או זרעים עם חרצן ואם זרע אסורין בהנאה אפילו בחוץ לארץ מדרבנן:

## ליום השבת

### פרק יט.

מצות עשה ולא תעשה התלוים ברגלים.

(א) לקום מפני אביו ואמו שהוא בכלל כיבוד: (ב) לקום מפני חכם או זקן שנאמר והדרת פני זקן. וקבלו חכמינו זכרונם לברכה דזקן היינו זה שקנה חכמה ושיעור הקימה מאביו ואמו וזקן היינו מלא קומתו כשיגיע לתוך ד' אמותיו (ג) מקל וחומר למדו חכמינו זכרונם לברכה לקום מפני ספר תורה מפני לומדיה חייב מפניה לא כל שכן: (ד) היודע עדות בחברו צריך שייגיד מעומד דכתיב ועמדו ב' האנשים: (ה) ללוות אדם היוצא לדרך והוא בכלל גמילות חסדים וכן ללוות המת עד הקבר ולפחות ארבע אמות: (ו) שיברכו הכהנים בעמידה שנאמר כה תברכו וקבלו חכמינו זכרונם לברכה בעמידה: (ז) למאן דאמר תפלה דאורייתא או דרבנן היא בעמידה שנאמר ויעמוד פנחס ויפלל:



(ח) שלא יצא בשבת מחוץ ל"ב מילין. שנאמר אל יצא איש ממקומו היינו מחנה ישראל שהיה י"ב מילין ויש פוסקים שהוא מן התורה: (ט) שלא לחזור לקבוע דירתו במצרים אם לא לסחורה שנאמר בדרך אשר אמרתי לא תוסיפו לראותה: (י) שלא להשתחוות לעבודה זרה שנאמר ולא תשתחוה להם: (יא) שלא להשתחוות על רצפת אבנים אפילו לה' בשום מקום רק במקדש שנאמר ואבן משכית לא תתנו בארצכם ואם השתחוה בפשוט ידים ורגלים לוקה מן התורה:

### פרק כ.

מצות עשה ולא תעשה מדרבנן התלוים ברגלים.

(א) מצוה לרוץ לבית הכנסת ולבית המדרש ולכל דבר מצוה ואפילו בשבת שנאמר ונדעה נרדפה לדעת ה': (ב) להמנות מן י' ראשונים בביהכנ"ס: (ג) לקבוע מקום לתפלתו, שנא' אל המקום אשר עמד שם: (ד) לכוין רגליו ולכרוע הכריעות שתקנו חכמינו זכרונם לברכה ולפסוע הפסיעות: (ה) לילך לקבל פני רבו ברגל ולבא מן הדרך ואפילו פני חבירו: (ו) ללכת לבית האבל ולבית המשתה של סעודת מצוה: (ז) לרוץ לקראת מלכים: (ח) מי שיש לו צער בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים: (ט) שלא לצאת חוץ לתחום, שהוא ב' מילין בשבת ויו"ט: (י) שלא לפסוע פסיעה גסה כשיוצא מבית הכנסת: (יא) שלא לכנוס לביתו פתאום וכל שכן לבית חבירו: (יב) אסור לצאת משנפתח ספר תורה ואם צריך לצאת יצא בין גברא לגברא: (יג) אסור לעבור נגד המתפלל י"ח וכן לישב בצידו: (יד) אסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפלל: (טו) אסור לילך בקומה זקופה:

### פרק כא.

מצות עשה ולא תעשה מן התורה התלוים בראש הגויה.

(א) מצוה על האב למול את בנו שנאמר ביום השמיני ימול כו':

(ב) לא מלו אביו על בית דין למולו, שנאמר המול לכם כו' ;  
 (ג) לא מלו בית דין כשיגדל חייב למול את עצמו וכל יום  
 שיעבור עליו משיגדל הרי זה מבטל מצות עשה וחייב כרת : (ד)  
 מצוה על האדון למול את עבדיו הכנענים, שנאמר יליד בית ומקנת  
 כסף : (ה) מצוה על הבית דין למול הגרים שנתגיירו : (ו) מצות עשה  
 לקדש אשה בכסף או בשטר או בביאה שנאמר כי יקח כו' והנושא  
 אשה ולא קדשה תחלה ביטל עשה זו : (ז) מצות עשה לפרות ולרבות  
 שנאמר פרו ורבו : (ח) מצות עשה לקיים עונתו עם אשתו שנאמר  
 ושמה את אשתו מלבד הלאו ועונתה לא יגרע : (ט) מצות עשה שיפרוש  
 האיש מאשתו סמוך לוסתה שנאמר והזרתם את בני ישראל מטומאתם :  
 (י) היה משמש עם הטהורה והרגישה שפרסה נדה אסור לו לפרוש  
 באבר חי אלא ימתין עד שימות האבר והוא מצות עשה שבנדה שחייבין  
 עליה כרת שנא' ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדה תהא עליו : (יא)  
 מצות עשה על האיש שיפרוש מאשתו מלבא עליה אם נמצא בה  
 דבר ערוה שנאמר כי מצא בה ערות דבר, וכן אם מגרש אותה באיזה  
 סיבה שלא יוציא אותה אלא בגט : (יב) מצות עשה ליבם אשת  
 אחיו שמת בלא בנים ואם לא יחפוץ לייבם יחלוץ לה : (יג) שיפרוש  
 אדם מן המותרות שלא יהיה להוט בתענוגים ואחר ביאות הרבה  
 כתרנגולים שנאמר קדושים תהיו : (יד) ועל הכהנים נתוספה עליהם  
 עשה שיפרשו מנשים האסורים להם שנאמר קדושים יהיו לאלקיהם :  
 (טו) כל העריות הכתובים בתורה יש מהן סקילה, שריפה, הרג חנק או  
 כרת : (טז) אם אין רוצה היבם לייבם אשת אחיו אזי יחלוץ לה  
 וכל זמן שלא חלצה אסורה לשוק שנאמר לא תהיה אשת  
 המת חוצה : (יז) שלא ישא כהן : גרושה, זונה וחללה (יח) לא יהיה  
 קדש מבני ישראל לרמב"ם שלא יבעול אדם אשה בלא קדושין ויש  
 אומרים שלא ישא שפחה וכן בת ישראל אסור בעבד שנאמר ולא  
 תהיה קדשה : (יט) שלא ימסור אדם בתו לבעול בלא קדושין שנאמר  
 אל תחלל את בתך להזנותה : (כ) ועוד אמרו שבכלל זה המשיא  
 בתו לזקן : (כא) שלא יגרש האונס את אנוסתו (כב) שלא יגרש  
 המוציא שם רע את אשתו : (כג) שלא ישא החולץ חלוצתו, שנאמר



אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה : (כד) שלא יחזיר אדם גרושתו משנשאת לאחר שנאמר לא יוכל בעלה כו' : (כה) שלא ישא ממזר ישראלית או ישראל ממזרת : (כו) מי שנתפצעו בצים שלו אסור בבית ישראל שנאמר לא יבא פצוע דכה : (כז) וכן מי שנכרת הגיד שלא נשתייר מן העטרה כלום שנאמר וכורות שפכה : (כח) שלא לבוא על גויה ושלא תבעל ישראלית לגוי שנא' בתך לא תתן לבנו וכו' : (כט) לא תנאף לא תהא בך ניאוף בין ביד בין ברגל דהיינו שמנאף בינו לבין עצמו שמחכך מילתו בידו וברגלו : (ל) המחבק ומנשק לאחד מן העריות דרך תאוה או שנהגה בקירוב בשר לוקה שנאמר לא תקרבו לגלות ערוה : (לא) אסור להתייחד עם העריות מן התורה וילפינן מקרא : (לב) ואת זכר לא תשכב ושניהן נסקלין וכן הבא על הבהמה : (לג) המשהא נקביו בגדולים עובר משום בל תשקצו ובקטנים גם משום לא יהיה עקר : (לד) כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה : (לה) אסור לבוא על אשתו שלא ברצונה וכן אסור לשמש עם אשתו בשדה בלא אהל ולא ביום ולא לאור הנר ולא בגלוי בלא מכסה ולא בפני כל חי : (לו) אסרו חכמים שלא ישא אדם מעוברת חבירו או מינקת חבירו בין אלמנה או גרושה : (לז) אסור לאדם לדור עם אשתו בלא כתובה ואם נאבדה צריך לכתוב אחרת :